

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 26.

Lördagen den 15 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner och skrivelse; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 175, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete;

till statsutskottet propositionen, nr 183, angående statens deltagande i kostnaden för en partiell reglering av Siljan;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 191, angående förhöjning under år 1919 av vissa f. d. befattningshavare vid postverket tillkommande understöd; och

nr 192, angående pension åt förre sysslomannen vid Kristinehamns hospital Johan Fredrik Blombergs änka Sigrid Maria Blomberg, född Sjögren;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 190, angående användning av besparingar, som uppkommit å vissa till styrelsens för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt disposition ställda anslag;

nr 197, angående ny stat för statens skogsförsöksanstalt;

nr 198, angående statsbidrag till kostnader för laga skiften å byn Laisvik samt hemmanen Hällbacken nr 1 och Lövnäs nr 1 eller Rappen i Norrbottens län;

nr 199, angående överflyttande av medel från jämtländska renbetesfjällens skogsfond till Västerbottens och Norrbottens lappfonder; och

nr 200, angående docentstipendium och studieunderstöd vid skogshögskolan;

till statsutskottet:

skrivelsen nr 193, med tillkännagivande att i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln bebådad framställning angående höjning av avlöningen till månadslönare icke kommer att föreläggas riksdagen; och

propositionerna:

nr 194, angående viss ändring i dispositionen av det vid 1914 års senare riksdag beviljade anslag för stärkande av det fasta kustförsvaret;

nr 167, angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid blindundervisningsanstalterna m. m.; och

nr 172, angående täckande av brist i gymnastiska centralinstitutets räkenskaper m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen nr 174, angående försäljning av den Växjö domkyrka tillhöriga lägenheten Lekamensgårdet eller Kampen nr 2 i Växjö socken;

samt till statsutskottet propositionen, nr 178, angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverken.

§ 2.

Herr *Thores* på kammarens bord liggande motion, nr 343, som härpå föredrogs, remitterades till statsutskottet.

§ 3.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts nu föredragna utlåtanden nr 2—5 bordlades åter.

§ 4.

Härefter föredrogs vart för sig:

första lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående omarbetning i visst syfte av strafflagens bestämmelser rörande ämbetsmäns rättsliga ställning och företrädesrättigheter; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av väckta motioner om uppförande år 1919 års tilläggsstat av anslag till hushållningssällskapen.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

Vid föredragning härpå av andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av tillfälle för gevärshantverkare att befordras till fanjunkare, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 6.

Vidare föredrogos vart efter annat:

statsutskottets memorial, nr 32, i anledning av kamrarnas återremiss av punkt 13 i statsutskottets utlåtande nr 2 B angående anslag till byggnadsarbeten m. m. vid statens uppfostringsanstalt å Bona;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 22, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för jordbrukets skyddande mot verkningarna av ett emotsett prisfall på jordbruksprodukter;

nr 23, i anledning av väckt motion om skyldighet i vissa fall för säljare av fastighet att, oberoende av huru länge han varit ägare till fastigheten, erlägga inkomstskatt för viss del av försäljningssumman; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående särskilda bestämmelser om tiden för förvarande av vissa till ledning för taxering avgivna deklARATIONER; samt

bankoutskottets utlåtande, nr 18, angående befrielse delvis för vissa tjänstemän i riksbanken från betalningsskyldighet för uppkomna kassabrister.

Utskottens i nämnda memorial, betänkanden och utlåtande gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 7.

Till avgörande förelåg nu bankoutskottets utlåtande nr 19, angående fullmäktiges i riksbanken hemställan om gratifikationer åt pappersmästaren J. A. Zedig och förrådsbokhållaren C. L. Andersson, båda vid Tumba bruk.

Ang. gratifikationer åt två tjänstemän vid Tumba bruk.

I anledning av en utav fullmäktige i riksbanken hos bankoutskottet gjord framställning, att utskottet måtte utverka riksdagens bifall till gratifikationer åt pappersmästaren vid Tumba bruk J. A. Zedig å 2,500 kronor för utfört övertidsarbete under åren 1917—1918 och åt förrådsbokhållaren därstädes C. L. Andersson å 2,000 kronor för utfört extra arbete under samma tid, hemställde utskottet, att riksdagen måtte medgiva, att till nämnda tjänstemän finge av Tumba bruks medel utbetalas gratifikationer till belopp av 2,000 kronor för Zedig och 1,600 kronor för Andersson.

Reservationer hade likväl angivits:

av herr *Hedenström*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

Ang. gratifikationen åt två tjänstemän vid Tumba bruk.

att den gjorda framställningen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

av herrar *Bogren, Jonsson* i Gumboda och *Lovén*.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, yttrade:

Herr *Lovén*: Herr talman! Då jag varit med om att reservera mig på denna punkt, skall jag be att få säga några ord.

Det är här inte endast fråga om gratifikation till pappersmästaren och förrådsbokhållaren vid Tumba bruk, ty den ursprungliga framställning, som förelåg till utskottets behandling, gällde en sorts övertidsersättning, som skulle utgå till dessa arbetsledare. Utskottet har emellertid varken velat eller vågat komma fram med en begäran om övertidsbetalning till personer, som själva skola leda och fördela arbetet, utan därför vidtagit en ändring härutinnan och sagt, att det skall vara gratifikation. Jag undrar emellertid, vart det egentligen skulle leda, om de, som skola styra och ställa i statens verk och som ha att bestämma, om och när det skall bli övertidsarbete eller ej, själva i sin ordning skola få övertidsbetalning, låt vara i form av gratifikation. Jag tror, att det skulle vara att slå in på en princip, som skulle bli farlig i framtiden i mer än ett av statens verk, om dessa arbetsledare skulle få övertidsbetalning i sådan form. Ha de för litet betalt för sitt arbete, så få väl lönerna ökas. Men denna anordning med en sorts maskerad löneförhöjning, som realiter är en övertidsbetalning, kunna jag och mina medreservanter icke vara med om.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr *Kristensson*: Herr talman! Fullmäktige i riksbanken ha ansett sig böra gå in till bankoutskottet med en hemställan att tilldela dessa båda förmän vid Tumba pappersbruk en liten ersättning för det ofantliga merarbete, som de haft under dessa krisår. Det är två omständigheter, som medfört, att förhållandena där ute vid Tumba bruk icke alls blivit jämförliga med de normala. Den ena är den, att pappersbruket har stått under ombyggnad under dessa år. Och den andra är den, att, samtidigt som man sålunda på grund härav haft svårigheter med papperstillverkningen, har denna måst ökas med icke mindre än 70 procent på grund av den oerhörda ökning av sedelutgivningen som ägt rum under dessa krisår. Detta har medfört, att brukets arbetskrafter ha fått tagas i anspråk såsom aldrig någonsin förut i brukets historia. Med anledning härav ansågo fullmäktige, att man borde tilldela pappersmästaren och förrådsbokhållaren en ersättning för den tjänst, som de under dessa tvenne år, som det här gäller, ha gjort statsverket. Fullmäktige föreslogo 2,500 kronor för den förre och 2,000 kronor för den senare, men utskottet har ansett sig böra pruta ned beloppen till vad som här föreslås i utskottets kläm.

Den föregående ärade talaren yttrade, att ett bifall till utskot-

tets förslag skulle kunna medföra stora konsekvenser för statsverket. Jag tror för min del icke mycket på dessa konsekvenser. Jag känner mig för min del icke alls av detta bunden att i andra fall rösta mot en dylik ersättning. Man får naturligtvis här pröva varje sak för sig. Någon princip är det här icke fråga om att genomföra, utan vad det gäller är endast, att staten här skall lämna ersättning för ett arbete, som verkställt under synnerligen exceptionella förhållanden. Om man skulle gå på den linje, som reservanterna föreslå, nämligen att bevilja löneförhöjning, så förstär ju var och en, att detta skulle medföra betydligt mer ökade kostnader för statsverket, i synnerhet som vi väl nu snart stå inför utsikten att få en billigare prisnivå i detta land, men en löneförhöjning skulle då ändå vara fastställd för all framtid.

Det är många framställningar från fullmäktige både i riksbanken och i riksgäldskontoret, som aldrig någonsin komma till kamrarnas kännedom, därför att utskottet avslår dem på förhand. Men i detta fall har utskottet icke ansett sig kunna desavuera riksbanksfullmäktige, ty denna framställning ansågs vara så pass rimlig och billig, att man fann sig böra gå in till riksdagen med densamma. Om sedan riksdagen likväl avslår den, så blir det dess sak.

På grund av vad jag sålunda anført, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lovén: Herr talman, mina herrar! Utskottets ärade vice ordförande säger, att det är på grund av merarbete, vilket dessa personer i förmansställning utfört, som de skulle få någon gratifikation. Det är rätt så till vida, att sedelpapperstillverkningen stegrats oerhördt och kommit upp till en omfattning, som ej kunnat tänkas för några år sedan. Men vilka tjänstemän ha ej under dessa krisår fått utföra merarbete utan att begära någon övertidsbetalning eller gratifikation? Löner till dessa ingenjörer, tjänstemän och förrådsförvaltare äro så höga, att de lämna full ersättning för de tillfällen, då de fått arbeta på övertid. En annan gång blir arbetet mindre omfattande, så att de få lindring i sitt arbete och kunna taga igen den tid, de andra gånger fått släppa till utan direkt merbetalning därför. Min uppfattning är också den, att, om en sådan princip i detta fall skall få slå igenom, att särskild ersättning för övertidsarbete får utgå till dessa tjänstemän, vilka själva få bestämma rörande tiden för övertidsarbetet, så blir en princip godtagen, som riksdagen i fortsättningen nog ej vill vara med om. Jag tror därför, att riksdagen kommer att gå med på reservanternas yrkande, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Lindvall: Herr talman, mina herrar! Någon farlig princip kan det ej vara, som kammaren godkänner genom ett bifall till utskottets förslag. Förmännen vid Tumba ha nog en annan ställning än andra förmän. En förman vid Tumba kan ej som mången annan förman lämna arbetsplatsen vissa tider under dagens

Ang. gratifikationen åt två tjänstemän vid Tumba bruk.
(Forts.)

Ang. gratifikation
ått två tjänstemän
vid Tumba bruk.

(Forts.)

lopp, utan det fordras ständigt tillsyn av denne man för att *övervaka* arbetets gång från dess början och till dess det slutar. Den gratifikation, som det nu gäller, avser endast de två senaste åren och kommer ej tillbaka. Det är den forcerade tillverkningen av sedelpapper, som nödvändiggjort denna ständiga tillsyn. Nu, då byggnaderna vid Tumba blivit färdiga, kommer ej sådant övertidsarbete i fråga. Utskottet har, liksom det alltid gör, grundligt behandlat frågan och har kommit till den övertygelsen, att dessa män, som här föreslagits till erhållande av gratifikationer, äro väl förtjänta av att erhålla dylika. Yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Kristensson: Herr talman, mina herrar! Reserveranternas ha gjort gällande, att dessa personer själva bestämma, om ett arbete är att anse såsom övertidsarbete eller ej, och sålunda även kunna bestämma, om ersättning för sådant arbete skall utgå till dem eller ej. Det förhåller sig ej så. Det är förvaltaren och inspekterande fullmäktigen, som bestämma, om övertidsarbete föreligger, men ej dessa tjänstemän. De ha i den delen intet att säga till om. Det är vidare ej heller de, utan inspekterande fullmäktigen och bankofullmäktige samt riksdagen, som avgöra, om och i vad mån det kan anses skäligt att i ett dylikt fall bevilja någon liten ersättning. De ha sålunda ej själva i sin hand att skaffa sig några extra förmåner.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den av herr Hedenström avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Hedenström avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 64 ja mot 50 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Ang. lönetillägg till
förvaltaren vid
Tumba bruk
J. Vestergren.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 20, angående fullmäktiges i riksbanken förslag om personligt lönetillägg till förvaltaren vid Tumba bruk, civilingenjören J. Vestergren.

I anledning av en utav fullmäktige i riksbanken hos bankoutskottet gjord framställning i ämnet hemställde utskottet, att riksdagen måtte medgiva, att till förvaltaren vid Tumba bruk, civilingenjören J. Vestergren, finge utgå ett personligt lönetillägg å fem tusen kronor årligen, räknat från och med den 1 januari 1919, under villkor att han förbunde sig att icke uppsäga sin befattning inom fem år från nämnda dag.

Ang. löne-
tillägg till
förvaltaren vid
Tumba bruk.
J. Vestergren
(Forts.)

Vid utlåtandet voro emellertid följande reservationer:

av herr *Hedenström*, som med erinran att föregående års riksdag beviljat förvaltaren Vestergren ett personligt lönetillägg av 3,000 kronor förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att den gjorda framställningen icke borde föranleda riksdagen att med frångående av sitt föregående år fattade beslut nu besluta detta personliga lönetillägg; samt

av herrar *Jonsson* i Gumboda och *Lovén*.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Lovén*: Herr talman! Då ett ärende en riksdag varit uppe och därvid avgjorts, är det ytterst sällan, man återkommer nästa år till riksdagen med ärendet i samma skick som förut. Så är emellertid fallet här. Fjolårets riksdag beviljade förvaltare Vestergren 3,000 kronor i personligt lönetillägg, efter det att bankofullmäktige hos riksdagen ansökt om 5,000 kronor till honom. Det oaktat har ärendet återkommit i år till riksdagen i samma skick som då, med meddelande att Vestergren icke tagit ut de 3,000 kronor, riksdagen beviljade honom i fjol, och att han vill ha vad han begärt eller 5,000 kronor. Punkt och slut och ingenting vidare.

Nu söker denne förvaltare vid Tumba bruk att tvinga ett i fjol enhälligt utskott och riksdagen till att giva honom precis vad han själv begärt. Då statstjänare i övrigt försöka, även då det kan anses fullt befogat, att i »grupp» på detta sätt lägga press på statsmakterna och tvinga sig till vad de begära och kanske icke ens vill låta pruta med sig alls, då har man icke nog starka ord för att fördöma dessa statstjänare, och man talar då om »den dåliga samhällskänsla» hos dem, som på detta sätt söka tvinga statsmakterna.

Här föreligger dock icke det förmildrande skälet, som alltid är för handen, då statstjänare tillgripa detta medel, därför att denne förvaltare är icke så svältavlönad, att han behöver anlita en sådan utväg. Så sent som 1916 reglerades lönen för förvaltaren vid Tumba bruk, och fr. o. m. 1917 har han i fast lön 6,000 kronor, i tjänstgöringspengar 3,000 kronor och i ålderstillägg 1,000 kronor, summa 10,000 kronor. Därtill beviljade riksdagen honom i fjol i personligt lönetillägg 3,000 kronor, som han icke tagit ut. Det blir alltså tillsammans 13,000 kronor. Dessutom har han in naturaförmåner, som, när lönen bestämdes, lågt beräknades till 2,000 kronor,

Ang. löne-
tillägg till
förvaltaren vid
Tumba bruk
J. Vestergren.
(Forts.)

men som under de senaste åren och ännu kunna beräknas till avsevärt mer än 2,000 kronor. Och därtill kommer, att krigstidstillägg beviljats honom liksom andra statstjänare. Naturaförmånerna ha ju för övrigt ett avsevärt större värde, därför att han icke lidit minskning i sin avlöning som andra, därigenom att de fått betala högre hyror o. s. v.

Man förstår då, att denne förvaltare har en lön, som är jämförlig med en landshövdingens eller ett statsråds, då man räknar med naturaförmånerna. Och den är avsevärt högre än chefernas för centrala ämbetsverk, som väl ändå äro betydligt mer kvalificerade personer än vad en förvaltare vid Tumba bruk är.

Så får man lägga därtill, att denne förvaltare är endast driftsingenjör, driftsledare. Han behöver icke vara merkantilt utbildad, ty hela försäljningen och allt det merkantila skötes av riksbanken. Och det är synnerligen enkelt ställt med hela hans förvaltning. Hela tillverkningen vid Tumba bruk går till staten eller riksbanken — sedelpapper säljes säkerligen icke till vem som helst. Därför kan väl icke det merkantila i detta fall vara så värst konstigt att sköta. Skulle den, som tillverkar sedelpapperet, nu få precis vad han begär, därför att han säger, att han annars går sin väg, så kanske en annan dag den, som skötte om sedelpressarna, komme och gjorde likadant. Staten har ju stort behov av sedlar, och de två herrarna skulle då kanske kunna tvinga riksdagen till vad som helst bara för att kunna hålla sedelpressarna i gång.

Nu är det väl icke så farligt med den här saken, men jag tycker icke, att en ensam man, när han icke är satt på svältlön, får tvinga riksdagens bankoutskott och kamrar på knä för sig. En sådan Napoleon i miniatyr är han väl icke, så att det skall lyckas för honom. Då han i fjol begärde 5,000 kronor, beviljade första kammaren 3,000 kronor utan debatt, men i andra kammaren var det t. o. m. stor tveksamhet om att ens bevilja de 3,000 kronorna, och det var 64 röster i denna kammare, som icke ens ville vara med därom.

Nu i år har bankoutskottets majoritet fallit undan och säger, att det är bäst att giva honom 5,000 kronor, ty annars flyttar han, då han fått anbud från annat håll på synnerligen hög lön. Ja, det är ju ett gammalt tricks — så gammalt, att jag tycker, att man icke skulle vilja använda sig av det — att säga, att man har blivit erbjuden att få det bättre på annat håll, och får man det icke bättre här, så flyttar man. Men det är väl ändå större trygghet att vara i statstjänst än i enskild tjänst, även om lönen i det senare fallet är högre, allra helst när lönen här är lika hög som en landshövdingens eller ett statsråds. Därom tror jag icke det råder någon tvekan. Och när han sedan avgår på grund av ålder, så får han säkerligen pension av riksdagen. Det har aldrig nekats i liknande fall, även om vederbörande icke är delägare i någon statens pensionskassa.

Jag tror det skulle vara farligt, om man finner sig i, att en enskild statstjänare säger på det sättet, att jag tager icke ut vad

riksdagen har beviljat, utan jag vill ha precis vad jag har begärt. Har han icke bruk för de 3,000 kronor, som stå för hans räkning i statskontoret eller riksbanken, så har han helt säkert icke heller behov av de andra 2,000 kronorna.

*Ang. löne-
tillägg till
förvaltaren vid
Tumba bruk
J. Vestergren.*

(Forta.)

Det kan ju hända, att förvaltare Vestergren fått anbud från något annat håll på större lön. Men det skulle vara rätt så skraltt beställt med samhällsandan, om statstjänstemännen skulle giva sig iväg till den ena eller andra platsen för några tusen kronors skull. Det har dock kommit till min kännedom, att avsevärt mer betydande statstjänare än förvaltaren vid Tumba bruk blivit erbjudna över 100 % högre lön, än de ha av staten, men dock funnit det vara förenligt med sin samhällsanda att stå kvar i statens tjänst och icke funnit lämpligt att springa sin väg för några tusen kronors skull.

Med stöd av vad jag anfört, herr talman — och vilket jag tror kammarens majoritet skall instämma i — ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Sommelius: Herr talman! Jag skall icke spilla många ord på detta ärende.

Som kammaren har sett, har det varit vår avsikt i bankoutskottet att bibehålla förvaltare Vestergren vid Tumba bruk, och det påvisas här av inspekterande fullmäktigen, att Vestergren haft erbjudande om annan plats med betydligt eller, som det står, »fler-dubbelt högre avlöning mot hans avlöning enligt staten för Tumba bruk». Därför har bankoutskottet ansett det vara sin plikt likmätigt att försöka vidtaga åtgärder för hans kvarhållande. Bankoutskottet försökte även i fjol detsamma och pressade då ned hans anspråk till 3,000 kronor. Men det har han icke godkänt, utan återkommit i år.

Nu säger den siste ärade talaren, att han anser det vara litet ogrannlaga, att riksdagen nu i år skulle behöva behandla ett ärende, som man i fjol fattade beslut om, och det med upphävande av de synpunkter, som då gjorde sig gällande. Ja, när det gäller lönefrågor, där riksdagen har avgörandet, få naturligtvis kamrarna vara beredda på att upptaga till behandling förnyade dylika framställningar, särskilt som det här gäller, att förvaltare Vestergren eventuellt skulle avgå. Det är visst icke så, som den förre talaren sade, att förvaltare Vestergren är en Napoleon i miniatyr, som bragt hela bankoutskottet på knä. Det har verkligen icke varit fallet, utan bankoutskottet har helt kallblodigt beslutat i detta ärende utan att i ringaste mån ha från något håll låtit sig påverkas. Men utskottet har ansett det vara billigt och rättvist att, för att undvika förlusten av förvaltare Vestergren, lönen i år fastställes med ett tillägg av 5,000 kronor.

Jag ber också att få fästa uppmärksamheten på, att Tumba har ju nästan fullkomligt ombyggt under förvaltare Vestergrens regim, och den nya anläggningen har ännu icke tagits i bruk. Därför är det så mycket mer nödvändigt, att Vestergren stannar kvar på sin post.

Ang. löne-
tillägg till
förvaltaren vid
Tumba bruk
J. Vestergren.
(Forts.)

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bäcklund: Herr talman, mina herrar! Jag har icke varit närvarande vid behandlingen av detta ärende i bankoutskottet i år, men jag var närvarande förlidet år, och jag anser för min del, att det är nästan mycket, om man skall låta en tjänsteman pressa sig, som det blir i detta fall, om riksdagen fattar beslut om 5,000 kronors ökning av lönen. Det var ju ändå så, att riksdagen prutade på de 5,000 kronorna, som begärdes förlidet år, och beviljade 3,000 kronor. Och man får väl vara ganska generös, om man skall kunna skjuta ifrån sig 3,000 kronor. Jag kan icke hjälpa, att jag lutar åt reservanternas uppfattning och anser, att riksdagen icke i år mer än förlidet år bör besluta om lönetillägg, utan att det borde räcka med dessa 3,000 kronor. Ty det finns säkert ingen tjänsteman med samma kvalifikationer inom kommunikationsverken, som åtnjuter så hög lön, som allaredan ifrågavarande förvaltare vid Tumba uppbar. Det är icke nog med den höga kontanta lönen, han innebar, utan han åtnjuter även en ganska stor och trevlig bostad och därtill 20 famnar ved årligen. Bara det är värt ganska mycket.

Vad för övrigt beträffar detta bygge, som omtalats, och de besvärligheter, som varit rådande på Tumba bruk, så har det väl icke så förskräckligt stora dimensioner. För den, som varit där ute, ter det sig icke alls så märkvärdigt, som man kanske vill göra det till i många fall. Det har även uttalats av fackmän, att om man i detta fall skall se förvaltarens förtjänster, så borde de ha kommit fram på annat sätt. Vi borde redan ha kunnat använda det nya pappersbruket. Men det kan man icke. Man kan sålunda icke påstå, att det är så värst stora förtjänster, förvaltaren har lagt i dagen däri- genom, att han byggt upp en fabriksbyggnad, som ännu icke kommit till användning.

För övrigt är det så trevligt ute på Tumba; jag tror, att förvaltare Vestergren skall befänka sig mer än en gång, innan han byter ut denna tjänst vid Tumba bruk med dess lön och naturaförmåner mot en privat tjänst. Jag tror nog det blir skillnad att komma ut i privat tjänst mot att gå där ute på Tumba. Ty Tumba är väl icke så märkvärdigt i industriellt hänseende, som man velat göra gällande. Tumba bruk är mycket litet. Arbetarstammen är icke heller så stor, och tillverkningen sker nästan uteslutande för statens räkning.

Jag ber för min del att få yrka bifall till reservanternas förslag om att nu bevilja 3,000 kronor.

Herr Kristensson: Herr talman! Jag medgiver mer än gärna, att i denna punkt kan stor tveksamhet råda. Jag skall emellertid be att få motivera, varför jag i detta fall ansett mig nödsakad att gå på den linje, utskottet här framställt.

Innan dess skall jag dock be att få säga några ord om den reservation, som här är avgiven. Jag kan icke underlåta att säga, att jag tycker det är ganska egendomligt, att han kommer med så fullkomligt oriktiga och ovederhäftiga påståenden, som han gjort i den motivering, han här framlagt. Och därest andra kammaren skulle vilja gå på avslag, så förmodar jag, att kammaren i varje fall måste taga avstånd från den motivering, denne reservant här lämnat.

*Ang. löne-
tillägg till
förvaltaren vid
Tumba bruk
J. Vestergren.
(Forts.)*

För det första är det icke sanning, att förvaltare Vestergren har högre lön än landshövdingar och statsråd. För det andra lägger han fram här en direkt insinuation mot förvaltare Vestergren, att den omständigheten, att det nya bruket icke kunnat tagas i bruk, skulle tala för, att han i fråga om planläggningen och utförandet av det nya bruket icke handlat med framsynthet och omtanke. Förvaltare Vestergren har haft med det tekniska att göra, uppgörandet av ritningar, planläggning och konstruktioner. Men själva byggnadsarbetet är utlämnat på entreprenad, och Vestergren har icke med det att göra. Att arbetet icke blivit utfört på grund av strejker och emedan leverantörerna icke fullgjort leveranser dit, är ett förhållande, som Vestergren icke alls rör för. Det förefaller mig, att en fackman på pappersindustriens område borde taga reda på, hur förhållandena ligga, innan han offentligen lägger fram en reservation med er sådan motivering.

Jag skall emellertid be att få säga ett par ord, varför jag för min del här gått på bifall, fastän det naturligtvis är tråkigt att gå med på förslaget såsom saken nu ligger.

Jag har gått ut från min gamla älsklingstanke, att staten av Tumba bruk skulle kunna göra ett pappersbruk, som kunde förse det svenska statsverket med hela dess behov av papper, och att alltså staten icke skulle behöva i onödan till privata pappersbruk betala så stora avancer, som staten nu faktiskt får betala. Och skall Tumba bruk kunna utvecklas dithän, så måste vi ha en duktig man i spetsen för bruket; och en sådan man ha vi nu i spetsen där. Jag är ju icke fackman, utan får lita på sakkunskapen, men det har sagts mig, att just ingenjör Vestergren är en sådan person. Jag övertygas än mer därom, genom att jag faktiskt vet, att ett privat pappersbruk har bjudit honom en lön av 40,000 kronor, om han ville flytta. Han har emellertid då ansett det vara sin plikt gentemot staten och bankofullmäktige att stanna kvar, men han vill dock ha en något större förhöjning i sin lön. Han hade överenskommit med fullmäktige, att därest han kunde få ett personligt lönetillägg av 5,000 kronor i fjol, så skulle han förbinda sig att under 5 år icke säga upp sin befattning utan stanna kvar vid bruket. Emellertid gick icke bankoutskottet och riksdagen med på den saken i fjol, och därför blev den uppgörelsen icke uppfylld. Nu har ingenjör Vestergren i alla fall stannat kvar under året vid Tumba och icke tagit emot detta privata anbud. Jag anser icke, att ingenjör Vestergren skall klandras, för att han gjort så. Han och fullmäktige, som äro angelägna att få behålla honom, göra nu ingen-

Ang. löne-
tillägg till
förvaltaren vid
Tumba bruk
J. Vestergren.
(Forts.)

ting annat, än att de gå för andra gången till riksdagen och begära att få detta personliga lönetillägg förhöjt med 2,000 kronor eller till samma belopp, som ursprungligen begärdes. Och då skulle han stanna kvar i 5 år.

Nu är det av stor vikt inom bruksrörelsen, att just den ingenjör, som gjort konstruktionerna och planläggningen vid ett ombygge, verkligen får stanna kvar och sätta driften igång. Det har visat sig, att när det blir ombyte just vid den tidpunkt, då driften skall sättas igång för första gången, och detta därför måste göras av en ingenjör, som icke känner till alla detaljerna, så blir det vanligen mankeming, och affärsägaren får lida av ombytet. Jag tror för min del, att skulle det bli ombyte här vid Tumba, så kommer staten att bli lidande på den saken betydligt mycket mer, än vad denna utgift å 2,000 kronor per år skulle innebära.

Det är av rent praktiska skäl, därför att jag anser, att det här är fråga om en för staten förmånlig affärsuppgörelse, som jag för min del icke tvekat att i detta fall gå på fullmäktiges framställning och alltså yrka bifall till densamma.

Nu har det här gjorts jämförelser — och jag medgiver, att det är ofanligt mycket, som talar för dessa jämförelser — mellan å ena sidan förvaltaren vid Tumba bruk och å andra sidan cheferna för våra centrala ämbetsverk. Det är riktigt, att om man gör jämförelserna på det sättet, så kommer man också till det resultat, som de ärade reservanterna kommit till. Men om man däremot gör jämförelsen mellan å ena sidan ledaren för statens pappersbruk och å andra sidan ledare för privata pappersbruk och alltså ställer fram det faktum, att staten helt enkelt måste konkurrera om dugligheten, då komma vi till helt andra siffror, och statens lön är då ofantligt underlägsen de löner, som utbetalas vid de privata pappersbruken. Jag vill härmed icke ett enda ögonblick försvara, att de privata bruken betala så oerhörda löner åt sina företagare. Men jag vill endast ha sagt, att så länge detta förhållande existerar och statsmakterna icke vidtagit några ändringar i det avseendet, så är staten, när den skall uppträda som affärsledare och företagsledare inom bruksrörelsen och annan industriell drift, tvungen att, såvitt den vill ha dugligt folk och i synnerhet då det gäller framstående ingenjörer, vid bestämmandet av sina löner tvungen att taga hänsyn till de löner, som betalas i motsvarande fall inom den privata industrien.

För mig har det varit och är alltså ett viktigt önskemål, att vi skola kunna göra något verkligt av Tumba bruk — vi ha möjligheterna där ute, vi ha jord och byggnaderna äro snart färdiga, och vi ha vatten — så att vi skola kunna därute producera icke blott allt det papper, som staten behöver för alla sina ämbetsverk o. d., utan dessutom sälja en del på den allmänna marknaden och därmed uppträda som konkurrent med finpappersbruken. Det är ur denna synpunkt, som jag för min del skulle synnerligen mycket beklaga, om den man, som nu är därute, ingenjör Vestergren, skulle

flytta därifrån, och det är därför, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. löne-
tillägg till
förvallaren vid
Tumba bruk
J. Vestergren.
(Forts.)*

Herr O l s s o n i Berg: Herr talman! Då det är synnerligen nödvändigt och värdefullt att ha en dugande man på ifrågavarande post, en man som är vuxen sin uppgift, och jag tror det har lyckats fullmäktige att här få en ovanligt plikttrogen och dugande man, så skall jag för min del be att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr L i n d q v i s t i Kosta: Herr talman! Av den reservation, som är bifogad utskottsutlåtandet, får man veta, att om riksdagen bifaller utskottets hemställan, så skulle lönen för ifrågavarande person komma upp till ungefär motsvarande en landshövdingens ellet ett statsråds lön. Nu säger utskottets ärade vice ordförande, att detta skulle icke vara riktigt, utan reservanten skulle ha överdrivit. Ja, hur det nu än är, så torde det väl ändå vara så, att ifrågavarande person har en inkomst, som icke så litet överstiger 10,000 kronor om året. Och för min del måste jag säga, att om en person är aldrig så duktig, så kan det icke vara berättigat, att man betalar ut löner huru höga som helst. Det måste någon gång bli ett slut på detta ideliga höjande av lönerna för personer, som komma upp i så höga inkomster, ty även den största duglighet kan man väl säga vara betald med 10,000 kronor om året. Vi ha icke möjlighet att tillerkänna de svenska medborgarna i allmänhet på långt när det lönebelopp, som här är ifrågasatt.

Nu förstår jag dock så väl utskottets ställning. Det har räknat med de förhållanden, som råda inom den privata industrien och de höga löner, som där betalas, vilka i allmänhet väsentligt överstiga vad som här är i fråga. Jag medger villigt, att det kan vara svårt för staten att få duktigt folk, om man skall betala lägre, än den privata industrien betalar. Men det måste ändå från riksdagens sida sägas ifrån, att det är något oriktigt med dessa höga löner. Vi måste se till förr eller senare — och det skulle vara lyckligt, om det kunde bli ganska snart — huruvida det kan vidtagas sådana åtgärder, att icke heller den privata industrien har möjlighet att betala sådana löner. Det kan icke vara rätt att överbetala några medborgare, såsom man här gör, under det att andra få svälta.

Nu har jag, innan herr Kristensson hade ordet, observerat den formulering, som reservanten givit sin reservation, och det måste jag också för min del säga, att jag kan icke vara med om att understryka vad här har sagts. Jag skall därför, när jag icke kan gilla vad reservanten har skrivit, icke yrka bifall till reservationen, utan nöja mig med att yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr *Carlström* instämde häruti.

Herr L o v é n: Endast ett par ord. Herr Kristensson framhåll såsom det huvudsakliga skälet, varför han gått med på denna höjning, att om herr Vestergren skulle stanna kvar vid Tumba bruk, skulle

Ang. löne-
tillägg till
förvaltare vid
Tumba bruk
J. Vestergren.
(Forts.)

man kunna tänka sig, att staten där skulle kunna tillverka hela sitt pappersbehov, och herr Kristensson tillade, att man skulle även kunna tänka på försäljning av papper. Nu är det emellertid en ganska utbredd mening, att om herr Vestergren stannar, kommer icke statens hela pappersbehov att tillverkas där, utan uteslutande sedelpapper, och staten får fortfarande köpa sitt behov av annat papper på andra håll. Där står uppfattning mot uppfattning. Ty den uppfattningen är ganska utbredd, att herr Vestergren icke i sin mån kommer att medverka till eller lägga sig i selen för att statens pappersbehov måtte tillverkas där ute. De varma rekommendationer, som herr Vestergren fått såsom pappersman, antar jag ha kommit från disponenter och direktörer vid de pappersbruk, som i stor utsträckning leverera papper till staten. Av herr Kristenssons varma förord för herr Vestergren skulle man kunna komma till den slutsatsen, att denne är absolut oersättlig för staten. Så oersättlig är väl ändock icke någon människa. Tillverkningen skulle väl fortfara och gå i samma spår, även om herr Vestergren avginge eller doge. En annan sak är, att han är en duktig karl och det har ingen förnekat. Men att säga, att han är oersättlig, såsom herr Kristensson gör, det är att driva saken för långt, när man vill främja denna löneförhöjning.

När man drager upp jämförelser med andra stora pappersdisponenters löner, skall man beräkna, att dessa disponenter skola vara merkantilt utbildade köpmän, som skola stå sig i konkurrensen på världsmarknaden, men denne endast skall leverera papper till 5-, 10- och 1,000-kronosedlar åt riksbanken. Det är litet skillnad mellan å ena sidan dessa disponenter, som skola vara högt utbildade köpmän och skola röra sig på världsmarknaden och försälja sina varor, och å andra sidan en driftsingenjör, vartill man använder en tekniskt utbildad man, som sannoligen icke får 15- å 17,000 kronors lön.

Sedan säger herr Olsson i Berg, att han för sin del varit med på detta förslag därför, att det är en så plikttrogen man. Det har jag aldrig förnekat. Men, herr Olsson i Berg, hur många hundratusentals människor är det icke, som få vara plikttrogna för mycket mindre årlig lön. Det är hundratusentals människor, som få vara plikttrogna för två, tre tusen kronor om året och icke slappna i plikttröhet mot staten för det. Eller är det meningen, att denna man skall ha 3,000 kronor för att han är en duglig driftsledare och 2,000 kronor för att han är plikttrogen? Jag tror icke, att riksdagen bör gå med på detta, ty han kan sannoligen vara plikttrogen för 17,000 kronor.

Då jag kanske blev missuppfattad i fråga om mitt förut framställda yrkande, vill jag i likhet med herr Lindqvist i Kosta icke yrka bifall till reservationens motivering, utan till reservationens kläm, d. v. s. avslag på utskottets hemställan.

Herr Strömberg: Jag har med stort intresse åhört denna debatt utan att tidigare hava varit i tillfälle att bilda mig ett omdöme i frågan. Jag måste säga, att det intryck, jag fått av debatten, är, att den ståndpunkt, som utskottet intagit, synes mig särdeles stark. Det kan icke hjälpas, att vi få nog, om vi skola ha lämpliga och du-

gande män på dessa ansvarsfulla poster också räkna med att konkurrera med den enskilda industrien. Det är givetvis ingen behaglig situation, som dessa män försättas i, när debatter sådana som dessa upprivas. Jag vill erinra om, att för några år sedan var en liknande fråga här i kammaren under debatt. Det gällde vattenfallsstyrelsen, och man framhöll nödvändigheten av att få en skicklig affärsman, tekniskt utbildad på detta område, och att man måste betala en lön, som fullt motsvarade den, som kunde erhållas i den enskilda industrien. Riksdagen gick vid detta tillfälle efter vissa betänkligheter med på att betala denna lön, men det inträffade några år efteråt, att personen i fråga ändå ansåg sig böra lämna sin befattning, därför att ett enskilt företag erbjöd avsevärt högre löneförmåner. Jag tror, att det är en bjudande plikt för oss här i riksdagen att tillse att vi framför allt få lämpliga män på dessa poster, och då komma vi icke ifrån att betala dem en lön, som motsvarar tidens krav. Det går icke, det är oklok hushållning att pruta på det anslag, som det här gäller, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. löne-
tillägg till
förvaltaren vid
Tumba bruk
J. Vestergren.
(Forts.)

Med herr Strömberg förenade sig herr *Persson* i Fritorp.

Herr *Thore*: Jag tror, att det skulle vara ägnat att skapa en mycket egendomlig uppfattning bland statens tjänstemän, ifall riksdagen på de grunder, som här äro anförda, skulle gå med på utskottets förslag. Jag har ingen anledning att tro annat, än att den person, det här gäller, är mycket intresserad och duglig inom sitt fack, men det bör man ju kunna fordra av statens tjänare i allmänhet, både de högre och de lägre. Jag anser, att riksdagen för *sina* befattningshavare icke bör göra något undantag, på det sättet, att dessa erhålla betydande lönetillskott, då däremot statstjänarna i allmänhet icke kunna få någon dylik löneförhöjning. För min del kan jag således icke vara med om att det anslag beviljas, som utskottet här föreslagit.

Herr *Lindvall*: Herr talman! Med instämmande i den näst siste talarens yttrande vill jag blott tillägga, att om det vid Tumba pappersbruk finnes en icke allenast plikttrögen, utan i allo duglig och energisk förvaltare, bör riksdagen se till, att pappersbruket får behålla en sådan man. Reservanten har uttalat klander över, att den nya fabriken icke i god tid blivit färdigbyggd. Sådant har hänt flerstädes i dessa kristider. Bristen på material m. m. är orsaken till detta dröjsmål. Om nu förvaltaren vid bruket uppsäger platsen, blir säkerligen följden den, att hans efterträdare kommer att fordra lika stor lön, om icke större, än den nuvarande skulle komma att få, om detta förslag bleve kammarens beslut. Jag hoppas, att kammaren följer utskottets hemställan, till vilken jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr *Lithander*: Herr talman! Långtifrån att vilja in-

Ang. löne-
tillägg till
förvaltaren vid
Tumba bruk
J. Vestergren.
(Forts.)

stämman med min kamrat på Göteborgsbänken begärde jag i stället ordet för att uttala en rakt motsatt mening.

När man vet, vilken tävlan det är om att söka draga dugande ingenjörskrafter över till andra verk och uppgifter, så må man icke förvåna sig över, att en person, som är i statens tjänst och har kvalifikationer berättigande honom till mycket högre avlöning på annat håll, gör en framställning om att, ifall han skall stanna kvar, han skall få någon löneförhöjning utöver den, som staten eljest kanske vore beredd och böjd för att giva honom. Här är det icke fråga om, huruvida han skall få denna utökning av sina inkomster eller ej, ty denna utökning kan han få vilket ögonblick han vill genom att gå över till något annat, utan här är fråga, om man skall åt staten bevara en värdefull kraft.

Här har talats om, att för denna post fordras icke merkantil utbildning, och det må i viss mån vara sant, ty det är endast för statens eget behov, som papperstillverkning vid Tumba bruk sker. Det är emellertid främst de tekniska egenskaperna hos denne ingenjör, som man vill söka bevara åt staten.

Jag tror för min del, att man gör klokt i att här följa utskottet och icke ordna det så, att man vidtager förändring på en ledarpost i det ögonblick, då staten framförallt behöver hålla kvar såsom ledare en man, som varit med om själva grundläggandet och fullföljandet av en betydelsefull utveckling av det pappersbruk, som staten äger.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Lübeck*.

Herr *Bäcklund*: I mitt föregående anförande yrkade jag bifall till reservationen, men jag vill nu i stället instämma i det yrkande, som gjorts av herr *Lindqvist* i Kosta.

Jag skall be att få belysa, hur avlöningen enligt den nu gällande stat ställer sig för denne tjänsteman, när detta icke framgår av utskottets förslag till löneförhöjning. Det är så, att förvaltaren har en lön på 6,000 kronor och tjänstgöringspenningar på 3,000 kronor, och efter fem års tjänstgöring har han ytterligare 1,000 kronor, d. v. s. således sammanlagt 10,000 kronor. På detta har han haft dyrtidstillägg på åtminstone 3,000 kronor, vartill kommer de 3,000 kronor, som riksdagen beslöt tilldela honom förlidet år. Alltså uppgår hans sammanlagda kontanta löneförmåner till omkring 16,000 kronor. Dessutom har han tjugo famnar ved samt trädgårdar, innehållande 49,37 ar, och åkerjord innehållande 1,45 hektar. Detta är i alla fall naturaförmåner, som äro värda ganska mycket — och härtill kommer en stor bostad. Jag kan icke förstå, att denne tjänsteman skall behöva bli så väl tillgodosedd gentemot andra statens tjänstemän med ungefär samma kvalifikationer. Jag kan icke hjälpa, att jag finner det alldeles på tok, om riksdagen kommer att bifalla utskottets förslag.

Herr Lindqvist i Kosta: Till regeringen har nyligen överlämnats ett kommittébetänkande, och, om jag icke är felaktigt underrättad, så föreslår denna kommitté löner upp till 40,000 kronor för vissa personer. När detta förslag kommer att behandlas av riksdagen, så kommer naturligtvis samma skäl att då anföras för nödvändigheten av dessa höga löner som i dag anförts för den löneförhöjning, som här är ifrågasatt. Det kommer att sägas då, liksom herr Lindvall nu sagt, att vederbörande äro plikttrogna och dugande personer. Det tror jag visst, att de äro, och jag tror visst, att den person, som det här gäller, också är det, men det finns så många plikttrogna och dugande personer, som trots denna sin duglighet få nöja sig med väsentligt mycket mindre. Det går icke att blott komma och säga, att det är en sådan tävlan om dessa dugande krafter, att vi aldrig kunna betala dem för mycket.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lovén: Då herr Strömberg försökt göra en jämförelse med de affärsdrivande verkens chefer — jag tyckte, att herr Strömberg särskilt nämnde Trollhättans kraftverk — så får jag säga, att det väl ändå är en liten skillnad mellan ett statens pappersbruk vid Tumba och statens stora affärsdrivande verk, såsom Trollhätte kraftverk och järnvägsstyrelsen. Jag kan tala om för herrarna, att en maskindirektör vid statens järnvägar, som har en arbetsstyrka på 6- å 700 man, kommer upp till högst 12,000 kronor, och han har dock mycket mera att stå i ansvar för än den, som sköter pappersbruket vid Tumba. Det är nog många av statens tjänster, som äro fullt ut lika ansvarsfulla, men vars innehavare endast komma upp till 10- å 12,000 kronors inkomst eller rent av mindre.

Beträffande den tävlan, som herr Lithander talade om, att staten skulle upptaga med den enskilda industrien, så vill jag säga, att det är icke endast de driftigaste och duktigaste statstjänstemännen, som kunna skaffa sig ett sådant anbud på åtskilliga tusen kronor utöver vad staten betalar. Det kan inträffa, att även mycket litet kvalificerat folk kan skaffa sig sådana anbud och sedan komma till staten och säga: skall ni förhindra mig att få denna högre avlöning; det är väl bättre, att staten betalar, än att jag skall flytta. Jag anser, att vi skola betala, vad som är riktigt och skäligt, men riksdagen skall icke låta sig pressas av anbud från den privata industrien. i synnerhet när de tjänstemän det gäller, icke äro svältavlönade, utan ha en årlig lön av ända upp till 16- å 17,000 kronor.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Ang. löne-
tillägg till
förvallaren vid
Tumba bruk
J. Vestergren.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 52 ja, men 65 nej, vadan kammaren avslagit utskottets hemställan.

§ 9.

Ang. mindre
bemedlades-
kostnader för
sinnessjuk-
vård m. m.

Vidare förekom till behandling andra lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om lindring i de mindre bemedlades kostnader för sinnessjukvård m. m., dels ock i anledning därav väckt motion.

Genom en den 31 december 1918 dagtecknad proposition nr 7, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av i statsrådet fört protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid proposition fogat förslag till lag om lindring i de mindre bemedlades kostnader för sinnessjukvård m. m.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft en i anledning därav inom andra kammaren väckt motion, nr 298, däri herr *Ericson* i Funäsdalen föreslagit, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget, att staten i största möjliga utsträckning åtog sig de av förslaget föranledda kostnader för lindring i de mindre bemedlades kostnader för sinnessjukvård.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte bifalla vad Kungl. Maj:t i förevarande proposition hemställt, dock med den ändring att lagens rubrik erhöles följande lydelse: »lag om lindring i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka»; samt

B) att herr *Ericsons* i Funäsdalen förevarande motion icke måtte av riksdagen bifallas.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Hage* yrkat,

1) att riksdagen måtte provisoriskt antaga det lagförslag, som av utskottet tillstyrkts, samt

2) att riksdagen måtte samtidigt, med anledning av herr *Ericsons* i Funäsdalen motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utarbета och förelägga riksdagen ett nytt lagförslag, vilande på den grundsatsen, att utgifterna för lindringen i de

mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka helt eller i största möjliga mån lades på staten.

Ang. mindre bemedlades kostnader för sinnessjukvård m. m.

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter yttrade:

(Forts.)

Herr Karlsson i Sandviken: Enär den ärade reservanten icke är i tillfälle att närvara vid behandlingen av denna fråga, skall jag be att få säga några ord utöver vad han sagt i sin reservation.

Först och främst vill jag säga, att vid detta tillfälle hade det kanske varit behöfligt att gå så långt, som tre av hospitalsdirektionerna yrkat på, nämligen att staten skall övertaga hela kostnaden för sinnessjukvården. Även utskottet har varit inne på den vägen, och det säger bland annat i sin motivering, att det torde äligga staten att ensam bekosta sinnessjukvården i landet. Där är alltså utskottet i sin motivering fullständigt ense med vad de tre hospitalsdirektionerna sagt, men sedan finner man, att utskottet följt Kungl. Maj:ts förslag, och motiveringen härför är ganska otydlig. Utskottet vill ha överensstämmelse med fattigvårdslagens bestämmelser i lithörande frågor. Men när utskottet varit inne på den vägen, att det ansett det vara behöfligt, att staten en gång för alla skall överta sinnessjukvården, så borde utskottet givetvis också ha tagit steget fullt ut och icke försökt laborera med dessa olika formaliteter, som förefinnas i förevarande utskottsutlåtande.

Jag vill säga, att jag går längre, än den ärade motionären gjort. Jag var, när propositionen kom, icke i tillfälle att vistas här, varför jag icke kunde motionera i ämnet. Därför kan jag icke gå längre, än vad motionären gjort, men för egen del skulle jag helst hava velat instämma med de tre hospitalsdirektionerna i att staten bör övertaga hela sinnessjukvården.

Utskottet motivering för avslag på herr Ericsons motion stöder sig på en motivering, som andra särskilda utskottet framlade föregående år. Denna motivering anser jag icke vara bärande för ett avslag på herr Ericsons motion, enär det ju gäller de mindre bemedlade, och om staten betalar eller om landstingen göra det, är ju det samma, alltså kan icke utskottets motivering för avslag å herr Ericsons motion vara bärande i detta fall. När därför andra särskilda utskottet förlidet år förebragt en motivering för avslag å den av herr Eriksson i Grängesberg då väckta motion om ändring av 41 § i fattigvårdslagen, hade det varit ännu mera vägande och ännu större skäl för lagutskottet att nu taga denna motivering och försöka göra vad som göras kunde av densamma. Motiveringen i fråga lyder så: »Statens deltagande i kostnaderna för den vård av sjuka och abnormala, varom här är fråga, torde böra avgöras efter särskilda grunder och avse deltagande i denna vård i allmänhet och ej blott för fattiga.» När den motiveringen förefunnits en gång förut, och när riksdagen givetvis i och med godkännande av andra särskilda utskottets förslag även godkänt denna motivering, hade det också varit konsekvent av utskottet, att det tagit densamma och försökt överarbeta propositionen, sådan den kom ifrån Kungl. Maj:ts sida.

Aug. mindre
bemedlades
kostnader för
sinnessjuk-
vård m. m.
(Forts.)

När man därför icke nu kan gå utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit och över den i ärendet väckta motionen, skall jag be, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Hage gjorda reservationen,

1) att riksdagen måtte *provisoriskt* antaga det lagförslag, som av utskottet tillstyrkts, samt

2) att riksdagen måtte samtidigt, med anledning av herr Ericsons i Funäsdalen motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utarbeta och förelägga riksdagen ett nytt lagförslag, vilande på den grundsatsen, att utgifterna för lindringen i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka må helt eller i största möjliga mån läggas på staten.

Om man skulle få den utredningen, skulle man även kunna tänka sig, att den också skulle omfatta, trots att detta icke finnes i motiveringen, statens övertagande av all sinnessjukvård, och därmed skulle man få denna fråga bragt på en enhetlig linje och löst efter enhetliga principer.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till förevarande, vid utskottets utlåtande fogade reservation, som något tager hänsyn till den förlidet är i ärendet förebragta motiveringen.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att den utgångspunkt, från vilken den siste ärade talaren utgick, var något felaktig. Han utgav, att utskottet i sin motivering angivit, att det principiellt anslutit sig till, att staten helt skulle bekosta alla omkostnader för sinnessjukvården. Om man läser utskottets utlåtande rätt, står det endast, att inom utskottet har det anförts principiella erinringar till förmån för denna sak, och att denna mening inom utskottet vunnit understöd, men därmed är ingalunda sagt, att hela utskottet har ställt sig på denna ståndpunkt.

På vem dessa kostnader skola läggas, på staten, landsting eller kommuner, är i stort sett en lämplighetsfråga. Som det för närvarande är, blir det en fördelning mellan i huvudsak staten och landstingen. Staten har ju synnerligen stora utgifter för hospitalsvård: för anskaffande av ett tillräckligt antal vårdplatser ävensom för underhåll av hospitalen. Anskaffandet av vårdplatser är ännu ingalunda avslutat i den utsträckning, som är av behovet påkallat. Att åtminstone så länge detta förhållande fortfar, staten icke helt övertager de kostnader, som kunna vara förenade med de intressen, som det här närmast gäller, kan dock icke anses så olämpligt.

Vad som emellertid särskilt har gjort, att man stannat vid den linje, som av Kungl. Maj:t föreslagits, och vad som ju även är anledningen till, att Kungl. Maj:t har gått på densamma, är ju det, att man har all anledning att behandla de mindre bemedlades underhåll härvidlag på samma sätt som de obemedlades. Man har i den fattigvårdslag, som antogs förra året, angivit det sätt, på vilket kostnaderna för de obemedlades hospitalsvård skall täckas. Det sker genom kommunerna, och landstingen ersätta sedan dessa. Landstingen å därigenom inrikta sig på att utöva en viss kontroll,

huru kommunerna sköta denna fråga. Då är det ju lämpligt, att liknande organ komma till användning såväl inom kommunerna som inom landstingen, då det gäller även de mindre bemedlades underhåll.

Ang. mindre bemedlades kostnader för sinnessjukvård m. m.

(Forts.)

Därmed har jag ingalunda sagt, att man icke kan hysa betänkligheter för att pålägga landstingen nya bördor. Landstingen hava redan nu i stor utsträckning fått bördor, som tynga desamma, men den nya börda, som nu skulle påläggas, är icke så synnerligen stor och ligger på samma område, där landstingen hava sina största utgifter, eller på sjukvårdsområdet.

Det har länge gjorts sig ett starkt behov gällande att få till stånd denna lagstiftning, ty det har visat sig många sorgliga följder därav, att icke någon väg finnes att understödja dessa mindre bemedlade. De kostnader, som för den långvariga hospitalsvården uttages av dem, hava ofta lett till, att de hava blivit helt utarmade, och skulle det inträffa, att de åter bliva friska, komma de till ett hem, som kanske gått till spillo, och detta måste naturligtvis å sin sida återverka på deras sinnessillstånd. Som frågan ligger, torde det icke finnas någon annan möjlig väg härvidlag än ett bifall till utskottets hemställan, vilket jag även tror är en god lösning.

Den i reservationen, till vilken bifall här nu yrkats, föreslagna vägen går ju ut på, att detta lagförslag endast skulle antagas provisoriskt, men antager man en lag provisoriskt så skall det naturligtvis fästas en bestämmelse med angivande av den tidpunkt vid vilken denna provisoriska lag skall anses upphävd. Så är icke gjort och under sådana förhållanden är även av denna formella anledning varje möjlighet utesluten till ett bifall till reservationen.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Karlsson i Sandviken: Efter upplysningar av herr talmannen har jag fått klart för mig, att första punkten icke går att antaga i den form, vari den nu föreligger, och jag skall därför be att få yrka bifall till reservationen med uteslutande av ordet »provisoriskt», varefter den går att antaga, om så skulle behövas.

Sedan endast ett par ord till utskottets ärade vice ordförande, då han såsom motiv för, att man skul'e antaga lagen, anför, att utskottet är av den uppfattningen, att man skulle försöka att möjligtvis få de båda frågor, som det här gäller, jämnställda med varandra och föremål för lika bestämmelser i fattigvårdslagen. Men när, som jag nyss sade, utskottet givetvis i sin motivering varit inne på den vägen, att staten skulle övertaga kostnaderna, varför då icke gå med på en skrivelse i berörda syfte för att möjligtvis få enhetliga bestämmelser i denna fråga. Då bortfaller ju givetvis det argument, som utskottets ärade vice ordförande använde, därför att det blir icke endast de mindre bemedlade, som i detta fall skulle få bidrag, utan över huvud taget alla, som intoges på dylika anstalter, skulle få bidrag. Det är ju också nödvändigt för att åtminstone bereda en utjämning av dessa bördor, som både en-

Ang. mindre
bemedlades
kostnader för
sinnessjuk-
vård m. m.
(Forts.)

ligt Kungl. Maj:ts proposition och enligt den utredning, som här föreb bragts, skulle gå till ansenliga summor. Varför icke denna utredningskommitté hade föreslagit, att staten över huvud taget skulle åtaga sig sinnessjukvården, var just därför, att det skulle gå till så stora summor, men de summorna måste ju under alla förhållanden tagas ut. Nu komma de från landstingen, men då blir denna utgift ojämnt fördelad på de olika landstingen. Om staten däremot övertager hela denna sinnessjukvård, bliva kostnaderna fördelade på de olika individerna över hela landet och icke inom särskilda områden.

Här förefinnes icke det argument, som användes, när det var fråga om utökning av primärkommunerna för fattigvårdsändamål. Då användes nämligen det argumentet, att därvidlag skulle man kunna tänka sig, att utgifterna för fattigvårdsändamål skulle gå långt utöver de nuvarande, enär de olika kommunerna, om staten skulle bidraga till anslagen, icke skulle vara så nogräknade, när det gällde anslag till de fattiga. Här hava vi icke något sådant argument att använda, och därför anser jag det vara fullt skäl, att man fortast möjligt söker få enhetliga bestämmelser, när det gäller denna sinnessjukvård.

Jag vidhåller fortfarande, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen, dock med den ändring att ordet »provisoriskt» utslutes.

Herr von Sneidern: Herr talman! Jag skulle vilja mot den ärade siste talaren göra en erinran om, att även ett bifall till det skrivelseförslag, som han yrkade på, skulle icke leda till någon utredning rörande kostnaderna för de *obemedlade* sinnessjuka. I denna hemställan om skrivelse är det nämligen endast fråga om ett överflyttande till statsverket av kostnaderna för de *mindre bemedlade*. Om i så fall Kungl. Maj:t villföre vad denna skrivelse skulle innehålla, så skulle föreligga det förhållandet, att de obemedlades och de mindre bemedlades kostnader skulle täckas från olika håll.

Den invändning, som gjordes av talaren, att det skulle vara likgiltigt, om medlen utginge från staten eller från landstingen — därför att den lokala kännedomen om dessa förhållanden vore till finnandes utslutande inom kommunerna — kan man väl icke hålla så strängt på. Ty man får väl erkänna, att landstingen äga större möjlighet att utöva en kritik över de lokala funktionärer, som ha hand om dessa förhållanden inom de olika kommunerna, än ett centralt statens organ har.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Karlsson i Sandviken under överläggningen senast framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Vid härpå skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av väckt motion om skrivelse angående förbud mot utförande av fotografiskt arbete å sön- och helgdag biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 11.

Härefter förelåg till avgörande andra lagutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärga åt arbetarna m. m. *Om beredande av härbärga åt vissa skogsarbetare.*

Genom en den 31 januari 1919 dagtecknad proposition, nr 53, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärga åt arbetarna m. m.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma av herrar *Johansson* i Sollefteå, *Vennerström* och *Berglund* i andra kammaren väckt motion nr 325. avseende lydelsen av 1 § i lagförslaget.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga vid punkten fogat förslag till lag angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärga åt arbetarna m. m.;

B) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning en lagstiftning med liknande innebörd, som i förevarande lagförslag innefattades, skulle kunna anses erforderlig och genomförbar i fråga om större diknings- och vägbyggnadsföretag och andra därmed jämförliga arbeten, anordnade på större avstånd från ort, där bostad funnes tillgänglig, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda;

C) att herr Johanssons i Sollefteå m. fl. ovanberörda motion, i vad den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet under B) hemställt, icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade likväl avgivits:

1:o) av herrar *Dahl*, *Ernst A. Lindblad*, *Östberg*, *Boberg*, *Frändén*, *Andersson* i Knäppinge och *Hedin*, beträffande utskottets under B) gjorda hemställan samt den del av motiveringen, som avsåge samma hemställan;

Om beredande
av härbärge åt
vissa skogs-
arbetare.
(Forts.)

2:o) av herrar *Magnusson* i Kalmar, *Hage, Hagman* i Stockholm och *Strömberg*, beträffande den del av motiveringen, som avsåge lagens 1 §;

3:o) av herr *Ernst A. Lindblad*, som yrkat, att 1 § skulle erhålla annan i reservationen angiven lydelse.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Hagman* i Stockholm: Herr talman, mina herrar! I 1 § av här föreliggande lagförslag heter det: »Bedrives skogsavverknings- eller kolningsarbete på sådant avstånd från ställe, där bostad finnes att tillgå, att det icke skäligen kan påfordras, att arbetarna skola begiva sig dit för erhållande av natthärbärge, åligger det arbetsgivaren att sörja för, att arbetarna å eller i närheten av arbetsstället äga tillgång till sådant härbärge.»

Inom utskottet har jag gått med på denna formulering av lagens första paragraf, men jag har däremot icke kunnat biträda den motivering, som utskottet förebragt beträffande tolkningen av samma paragraf. Utskottsmajoriteten har nämligen uttalat, att den anser, att ingripande i allmänhet icke skall äga rum vid skogsavverkningsföretag, vilka med hänsyn till arbetarnas antal och tidslängden för arbetet äro av obetydlig omfattning. Man skulle alltså, när man läser ifrågavarande lagparagraf, komma till den uppfattningen, att arbetsgivare ägde tvingande skyldighet att överallt, där skogsavverknings- eller kolningsarbete pågick, draga försorg om att nödiga bostäder funnos för de vid dessa arbeten sysselsatta arbetarna. Men av den motivering, som jag nyss anförde, framgår, att om detta arbete icke är av någon större omfattning, skulle icke yrkesinspektionens ingripande anses påkallat. Jag har icke kunnat godkänna det, därför att det är naturligtvis för den enskilde arbetaren lika påkostande och ansträngande att gå en lång väg till sin bostad, om han är ensam, som om han skall göra det tillsammans med ett hundratal kamrater.

Jag har därför ansett, att ifrågavarande motivering borde utgå ur utskottsbetänkandet, och jag tillåter mig, herr talman, att med dessa ord hemställa, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan med uteslutande av den nu berörda delen av motiveringen.

Herr *von Sneidern*: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att i sak det knappast föreligger någon skiljaktighet mellan reservanterna och utskottsmajoriteten med avseende på omfattningen av lagen. Vad majoriteten har velat sätta in, är endast några ord i motiveringen, som antyda det självklara faktum, att icke inspektionen skall i oträngt mål ingripa, då verkligen arbetet är av den ofantligt obetydliga omfattning, att ett sådant ingripande och ett byggande av bostäder skulle så betunga företaget, att det faktiskt skulle ställa sig ekonomiskt omöjligt att genomföra.

Det är allt vad utskottet i sin motivering har velat säga. Det

är möjligt, att lagtexten är tillräcklig utan denna motivering, och man har icke velat ändra på lagtexten. Men man har ansett, att man borde särskilt säga ut dessa ord i motiveringen. Det är väl möjligt, att man kan lita på det stora antal av inspektörer och ämbetsmän, som kunna ha med denna sak att göra, så att ett sådant ingripande, som jag antydde, icke behöver befaras. Men för tydlighetens skull kan det dock vara skäl i att säga ut dessa ord i motiveringen.

*Om beredande
av härbärgé åt
vissa skogs-
arbetare.
(Forts.)*

Att icke utskottsmajoriteten är inne på några sådana vägar, som kunna innebära någon fara för de intressen, som vi alla vilja skydda, framgår väl synnerligen tydligt därigenom, att det föreligger här en reservation av en av utskottets medlemmar, som vill inskränka lagens tillämpningsområde på ett synnerligen kraftigt sätt. Han har ju icke fått någon med sig, och från hans uppfattning togs inom utskottet ett synnerligen bestämt avstånd.

Som jag sade, tror jag icke denna fråga är av någon så stor betydelse. Men när nu den motivering, som är given, finnes där, så tror jag det skulle se litet underligt ut, om kammaren utan vidare toge bort den. Ty därigenom underströkes ju möjligheten till en tillämpning av lagen, som går utöver vad jag är tämligen övertygad om är såväl majoritetens som minoritetens mening.

Under sådana omständigheter ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Strömberg: Herr talman! Jag har deltagit i behandlingen av denna fråga i andra lagutskottet, och jag vill säga, att utskottet har med synnerligen stort intresse och välvilja behandlat detta lagförslag. Den obetydlighet, med avseende å vilken vi här skilja oss, tror jag är från majoritetens sida något överdriven. Ty den risk, som här föreligger, är synnerligen liten. Man befarar från utskottsmajoritetens sida, att dessa tjänstemän, som skola utöva tillsyn över lagens efterlevnad, skulle visa ett så starkt nit, att de i oträngt mål skulle föreskriva dessa åtgärder för arbetsgivarna, varigenom dessa skulle onödigt betungas. Denna farhåga förefaller mig alldeles ogrundad, därför att de inspektörer och tjänstemän, som gå att övervaka lagens efterlevnad, ha ingen annan möjlighet, då de skola tvinga en arbetsgivare att vidtaga föreskrivna åtgärder, än att vända sig till Konungens befallningshavande i respektive län och där begära att få de förordade skyddsanordningarna genomförda. Och då har ju Konungens befallningshavande i varje särskilt fall tillfälle att pröva, huruvida skäl därtill föreligger eller icke.

Detta gör, att utskottsmajoritetens betänkligheter synas mig särskilt ogrundade, och jag ber därför att få instämma i den reservation, som vi avgivit till betänkandet och som avser en utslutning av den här berörda motiveringen.

Herr von Sneidern: Herr talman! Av vad den siste ärade talaren, vilken ju är verksam på ifrågavarande område, här

*Om beredande
av härbärge åt
vissa skogs-
arbetare.
(Forts.)*

anfört framgår, att i sak icke föreligger någon meningsskiljaktighet mellan majoriteten och minoriteten. Under sådana omständigheter förefaller det mig icke heller, med den utveckling frågan här fått, vara någon risk att låta denna motivering stå kvar, och jag tror, att den för vissa fall har sin betydelse.

Herr Strömberg: Herr talman! Det är endast det, att det kan bli ganska tvistigt att avgöra i vissa fall, huruvida arbetet bedrivs i den omfattning, att lagens bestämmelser skola tillämpas. Det är för att röja denna betänklighet ur vägen, som vi yrka, att den nu omhandlade punkten i motiveringen skall uteslutas. Faran av detta är så mycket mindre, som vi just ha en garanti mot missbruk i det av mig här nyss berörda förhållandet.

Herr Karlsson i Sandviken instämde häruti.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt samt vidare på bifall till det av herr Hagman i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes av herr Hagman i Stockholm, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i punkten A) av utskottets förevarande utlåtande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Hagman i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 68 ja mot 38 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna B) och C).

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

Herr statsrådet Nilson avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelser och propositioner:

nr 177, med tillkännagivande att i statsverkspropositionen rörande tilläggsskatt för år 1919 under fjärde huvudtiteln bebadad framställning angående återuppförande av en nedbrunnen stallbyggnad

vid Norrlands dragonregemente icke kommer att föreläggas riksdagen;

nr 186, angående försäljning av en kronan tillhörig tomtedel i Marstrand;

nr 195, angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Mosjö socken av Örebro län;

nr 196, med tillkännagivande, att i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln bebådad proposition med förslag till lag om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, icke kommer att föreläggas riksdagen;

nr 215, med förslag till lag om ändrad lydelse av 65 och 67 §§ utsökningslagen och lag om ändrad lydelse av 30 § konkurslagen;

nr 209, angående uppförande å ordinarie stat av vissa befattningshavare i kammarrätten m. m.;

nr 210, angående anslag till en ingenjörsvetenskapsakademi;

nr 211, angående anvisande av medel till förstärkning av arbetskrafterna å finansdepartementets regeringsrättsbyrå;

nr 208, med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 11 oktober 1907, angående beskattning av socker m. m.;

nr 212, angående beredande av förbättrade lokaler åt länsstyrelsen i Stockholms län och byggnadsstyrelsen m. m.;

nr 213, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att för beredande av lokaler åt rikets allmänna karlverk inköpa fastigheten nr 3 i kvarteret Eken med adressnummer 4 vid Engelbrektsgatan i Stockholm m. m.; och

nr 214, angående årligt understöd åt t. f. extra vaktmästaren vid tullbevakningen i Hälsingborg Gustaf Henning Gustafssons änka och barn.

Nämnda skrivelser och propositioner bordlades.

§ 13.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av väckt motion angående utarbetande av en instruktion med angivet innehåll för domänstyrelsen.

*Ang. en
instruktion för
domän-
styrelsen.*

Uti en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 190, hade herr *Alvin* hemställt, att riksdagen för sin del måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande för domänstyrelsen av en instruktion i enlighet med i motionen framlagt förslag, och att denna instruktion redan innevarande år skulle träda i kraft.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan yttrade:

Ang. en
instruktion för
domän-
styrelsen.
(Forts.)

Herr Alvin: Herr talman, mina herrar! Då det skäl, utskottet åberopar för sitt avstyrkande av motionen, förefaller mig vara alltför lättvindigt tillkommet, anser jag mig vara skyldig yttra några ord till försvar för motionen.

Utskottet har infordrat utlåtnade *allenast* från kungl. domänstyrelsen, d. v. s. från den part, som motionen i viss mån är riktad emot. I det här fallet kunde man nästan ifrågasätta, att utskottet anställt bocken som trädgårdsmästare. Vem som helst kunde nog förutse, att kungl. domänstyrelsen inte är den, som slår sig själv på fingrarna med något medgivande att någonting från dess sida underlåtitts på vare sig det ena eller andra området.

För min del anser jag, att utskottet hade bort infordra utlåtnade även från den del av befolkningen, som får lida av de olägenheter, som de bristfälliga kommunikationerna å kronans skogsdomäner i alla tider vållat. Domänstyrelsen har det nog säkerligen rätt bekvämt, där den sitter, så att från det hållet slipper man nog höra någon jämmer. Alla de lägre skogstjänstemännen och en hel armé av olika slags skogsarbetare däremot skulle säkerligen givit tillkänna en annan åsikt om den föreslagna åtgärdens behövlighet. Dessa hade säkerligen icke svarat: »Det är bra, som det är.» Den, som varit i tillfälle att göra jämförelser i de berörda förhållandena på de av huvudsakligen bondgubbar och lägre skogstjänstemän förvaltade »besparingsskogarna» å ena sidan och kronoparkerna å den andra, måste ovillkorligen medgiva, att kungl. domänstyrelsens förvaltning på berörda områden kommer ohjälpligen till korta. Jag vet även, att initiativ från de lägre skogstjänstemännen rätt ofta varit före men i de allra flesta fall strandat på kungl. domänstyrelsens oförnuftiga motstånd.

Av domänstyrelsens utlåtnade vill det dock synas, som om den själv på senare tiden börjat inslå på en raskare takt med anslag till kommunikationsbyggnader. då den för år 1919 begärt nära på det dubbla beloppet mot förra året till dessa ändamål. Det är ju mycket glädjande att få konstatera detta. Man kunde nästan förmoda, att den i stort sett hade lust att instämma i motionens syfte, men emellertid funnit detta vara under sin värdighet, sedan den nu bevisat, att den redön är på bättringens väg men därför ingalunda är i behov av något medinflytande från den stora allmänhetens sida.

Men jag kan det oaktat icke genom den förebragta utredningen känna mig övertygad om domänstyrelsens allvetande förutseende. Jag vill därför, herr talman, be att få yrka, att kammaren måtte avslå utskottets hemställan och bifalla motionen.

Herr vice talmannen H a m i l t o n : Herr talman, mina herrar! Det är naturligtvis ett mycket behjärtansvärt förslag, som här blivit framkastat av motionären, nämligen att staten borde påskynda framdragandet av vägar och anordnandet av telefonförbindelser för skogsstatens tjänstemän.

Jag förmodar dock, att de, som motionären åsyftat skulle få

telefonförbindelse, redan själva utverkat anordnande av sådana på kronoskogarna. Emellertid har domänstyrelsen blivit hörd i frågan. Och domänstyrelsen har framhållit, att ansefliga belopp blivit anslagna för vägars framdragande, och att således domänstyrelsen inser vikten av, vad motionären framhållit i detta avseende. Ävenså har domänstyrelsen tillkännagivit, att jägmästarna och vederbörande förvaltare på kronoskogarna nära nog samtliga ha telefon och att, där så kunnat ske, även kronojägarna fått telefon.

*Ang. en
instruktion för
domän-
styrelsen.
(Forts.)*

Utskottet har således funnit, att domänstyrelsen redan åtminstone inriktat sitt arbete i den riktning, som motionären önskar. Det har därför icke funnits anledning för utskottet att föreslå, att riksdagen skulle bifalla motionen. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talman givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 14.

Jordbruksutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa områden till staden Eskilstuna m. m. föredrogs härpå; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 15.

Vidare upptogs till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av väckt motion om utanordnande av viss del utav de för Ottenby statsstuteri avsatta medel m. m.

*Om utan-
ordnande av
viss del utav
de för Ottenby
statsstuteri
avsatta medel
m. m.*

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 197, hade herr *Osberg m. fl.* föreslagit, att riksdagen ville besluta att för i motionen angivna ändamål av de för Ottenby statsstuteri avsatta medel till stuteriöverstyrelsens förfogande ställa högst 400,000 kronor och att därefter årligen och tillsvidare av hästavelnsfondens medel till inköp av kvalificerade stoföl och ungstön anvisa 75,000 kronor, att fördelas med 25,000 kronor till vardera av de tre typerna.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr *Osberg*: Herr talman, mina herrar! När riksdagen beslöt att uppbygga Ottenby stuteri för den varmblodiga hästaveln, gavs ett löfte av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet om att i framtiden söka sörja för, att liknande åtgärder skulle vidtagas för den

*Om utan-
ordnande av
viss del utav
de för Ottenby
statsstuteri
avsatta medel
m. m.
(Forts.)*

kallblodiga aveln. För min enskilda del gick jag med på den då aktuella frågan att få Ottenby återuppbyggt, men på det villkor och efter det yttrande, som dåvarande jordbruksministern framförde, att även tänka på den kallblodiga aveln.

Under sista tiden kan man väl påstå, att den varmblodiga aveln icke längre har så stora förutsättningar, som den en gång i tiden hade. Men däremot ha vi naturligtvis all anledning att tro och hoppas, att de två raser, som blivit de mest vanliga inom landet, nämligen den s. k. ardennerotypen och den nordsvenska, skulle omhuldas och få framtiden för sig. Men om aveln skall bliva satt i system, måste vi också vidtaga sådana åtgärder, som äro praktiska. Nu är den åberopade hästavelsfonden ju tillkommen för avelsändamål i första hand. Men man måste anse, att det bör vara landets jordbrukare, som skola dirigera detta och säga ifrån, huru de vilja ha det med denna hästavel.

Nu förekommer här i jordbruksutskottets utlåtande en passus, som jag skall tillåta mig uppläsa. Där heter det nämligen:

»Det är en känd sak, att bland våra husdjur intet under uppfödningen är för sin utveckling i viss riktning och typ så beroende av natur och klimatiska förhållanden som hästen. Sålunda har erfarenheten givit vid handen, att den nordsvenska hästens speciella egenskaper till stor del äro att tillskriva de för de nordligare delarna av vårt land och Norge särskilt utmärkande förhållandena i nämnda avseende. Vad ardennerhästen (den s. k. belgiska hästen) beträffar, av vilken avelsdjur i vårt land erhållas företrädesvis genom import från Belgien, Rhenprovinserna och Holland, fordrar denne för att kunna utveckla sig i önskvärd riktning riklig tillgång på voluminöst och kraftigt foder, i fråga varom nämnda länder äro särskilt väl utrustade. Rörande slutligen den varmblodiga rasen, så har erfarenheten visat, att Ölands klimat och säregna växtlighet alldeles särskilt lämpar sig för bedrivande av denna avel, varemot de betingelser, som enligt vad ovan antytts bära förefinnas för en framgångsrik och målmedveten uppfödning av hästar av nordsvensk- och ardenner^{typ}, där icke förefinnas.»

Ja, det är icke för Ottenby, mina herrar, som jag står och talar, utan endast just för de två kallblodiga raserna. Som jag nyss antydde, kommer den varmblodiga aveln troligen icke i fortsättningen att bedrivas i den utsträckning, den hittills bedrivits, och då ha vi ändå denna plats kvar. Jag är ingen kännare av Öland eller landsförhållanden, men personer, som sitta inne med sakkännedom i detta avseende, hava sagt mig, att där finnas stora betingelser för de andra raserna. Det har även sagts mig, att det finnes ett icke ringa antal ardennerhästar på Öland, och de trivas ganska bra och befinna sig alltid vid gott hull. Det synes alltså, som om de icke hade lidit av de klimatiska förhållandena. Detta jävar ju utskottets resonemang beträffande de belgiska hästarna. Utskottet säger, att ardennerhästen fordrar kraftigt underhåll och anpassning efter naturförhållanden och allt sådant. Och det är alldeles riktigt. Men är det då så lämpligt, att vi försöka gå emot de naturliga lagarna?

Det säges här vidare, att den nordsvenska hästens hem är i Norrland. Ja, icke heller denna häst skulle således lämpa sig för södra Sverige. Jag vill med andra ord säga, att det är väl icke riktigt att ange så snäva och begränsade områden för, varest denna ras skulle trivas. Det har ju visat sig, att vi kunna begagna den nordsvenska hästen med lika stor fördel var som helst i landet, och den kommer troligen i framtiden att tränga sig fram allt mer och mer. Ardennerhästen är ett utmärkt djur, som har sina betingelser på de större jordbruken.

Men jag vill säga er, mina herrar, att det sätt, på vilket importen av hästar på senare åren blivit skött, är allt annat än tilltalande. Denna import är till stor del igångsatt av de s. k. ardennerföreningarna. Förr fick man en präktig häst, en energisk, torr och välformad häst. Men sedan har det allt mer och mer blivit en affär för vissa personer att importera dessa hästar, varför man tagit vilka djur som helst, nära nog. Den, som har litet blick för hästar och ser de ardennerhästar, som nu importeras i massa, måste klassificera en stor del av dem som fullständiga blötdjur. De äro lågländsdjur och hava ingen som helst fason av ardennerdjur. De likna mera engelska shirehästar än ardennerhästar, dessa hästar som nu importeras i massa. Men svenska folket har alltid haft stor svaghet för importerade saker. Så snart det varit fråga om utländsk vara, har den varit begärlig; men äro hästarna svenska, är det med en viss reservation man tager emot dem.

Nu har det visat sig, att våra nordsvenska hästar äro av nära nog det präktigaste hästmateriel, man kan finna. Det oaktat har man icke i tider som gått brytt sig så mycket om denna ras, utan i stället hållit sig till import av utländsk vara. Men denna massimport har gjort, att häststammen kommit på en nivå, till vilken den icke bort sjunka. På senare tiden har man emellertid glädjande nog funnit, att den svenska hästen är värd att taga hand om, och ett uppsving har verkligen i detta avseende gjort sig gällande; det har som sagt gått rätt bra därmed på senare tider.

Vad jag nu vill åstadkomma är ordning och reda i det hela. Vi hava icke velat, att staten skulle taga hela denna avel om hand, utan vi hava tänkt oss endast ett par små avelscentra. Man skulle dit sammanföra det bästa stomateriel, vi ha i landet, göra ett utsökt urval av ston och placera dem på en rayon, där de kunde betjänas av de allra bästa hingstar, man hade och vilka visat sin nedärvningsförmåga. Sedan skulle också fölen gallras undan för undan. Jag hade då tänkt mig, att fölen skulle föras över till Ottenby, där man har det hela klart, d. v. s. arealer och inhägnader, och där det endast fattas byggnader, men vilka man i alla fall redan nu tänkt sig skola uppföras för den varmblodiga aveln. Man kunde då räkna med att där kunna uppföda dels hingstfölen, som skulle säljas till jordbrukarna, och dels stöfölen för att med dessa senare rekrytera dessa avelscentra. Det är dessa enkla åtgärder, vi tänkt oss kunna vidtagas, och vilka man skulle få reell nytta av. Då skulle man med andra ord få fram ett system, få fram det bästa landet hade, och sedan kunde aveln från

Om utanordnande av viss del utav de för Ottenby statsstuteri avsatta medel m. m.
(Forts.)

Om utan-
ordnande av
viss del utav
de för Ottenby
statsstuteri
avsatta medel
m. m.
(Forts.)

dessas centra dirigeras utåt. Det är ingen märkvärdigare tillställning vi tänkt oss. Jag undrar därför varför jordbruksutskottet skulle bygga så mycket på stuteriöverstyrelsens utlåtande.

Jag vill erinra om, att det för åtskilliga år sedan kom till synes en viss oegentlighet. Det var då mycket populärt, att premieringsordförandena verkställde dessa import, och det var alldeles uppåt väggarna, ty det blev då, när de kommo att bedöma djuren i bygderna, ganska svårt för dem, att ge ett opartiskt omdöme. Hade man fått in en undermålig häst, kunde man naturligtvis icke slopa den, utan man gav den en mindre bokstav, och hästen stod där och åstadkom mycket ont inom aveln. Hade åter denna häst inköpts av en annan, hade man kanske slopat den vid första tillfälle, man hade bedömning av densamma. Det kommo lyckligtvis lantbrukarna under fund med, att de borde göra slut på detta, och det väcktes opposition däremot. Men vem vet, om icke dessa herrar även nu hava så att säga ett indirekt intresse i dessa stora massimporter som ske. Den erfarenhet jag fick i England, när det var fråga om inköp av avelsdjur, är allt annat än tilltalande. Jag gjorde sådana erfarenheter, att jag fått svårt att tänka mig, sedan jag kom hit till Sverige, att man verkligen behöver i Belgien betala sådana svindlande summor, som nu sker för dessa avelsdjur. Jag tror icke det hela är så helt, men det är som sagt den gamla idén, att blott det är utländskt, kan man icke betala för dyrt, men är det inhemskt, skall man akta sig för att ta emot det och betala så litet som möjligt därför. Så länge vi hava sådan syn på saken, mina herrar lantbrukare, skola vi icke tänka oss att få någon enhetlighet i hästuppfödningen. Jag vill erinra om hur det var på nötboskapsområdet en gång i tiden. Då var det lika populärt att importera allt möjligt, men lyckligtvis blev det efter någon tids förlopp någon stabilitet på detta område, och nu visar det sig, att vad låglandsbesättningarna här i landet beträffar stå dessa vida högre än i hemlandet Holland, och vad Ayrshirebesättningarna beträffar stå de högre än i hemlandet Skottland. Då vet jag verkligen icke, varför man icke skulle ge sig in på det systemet i fråga om hästaveln, vill man icke följa den principen utan litat till importen, får man aldrig till stånd någon ordnad hästavel här i landet, utan det blir underhålligt det hela, som man får. Men kunde man sammanföra utpräglade typer, ardenner och den nordsvenska, kunde det vara förutsättning för att få till stånd raser, som kunde bliva något och få någon klang utomlands, och jag tror, att vi hava så ställt, att vi skulle kunna exportera massor av djur. Det är fråga om att söka komma fram med och taga reda på det bästa landet har och på så sätt få en renodlad typ, så att folket vet, att den är bra. Då vet man, att man har något. Det är endast energi och form, som man skall försöka sammanföra, och då får man i framtiden något som man kan räkna på och något som troligtvis blir tillräckligt för vårt behov.

Herr talman, kammaren är så glest besatt, att man naturligtvis icke kan få ett ärligt utslag om hur lantmännen vilja hava det, jag tror dock, jag skall ta mig friheten att begära en votering. Är

det nu så, att lantmännen icke alls vilja vara med på denna anordning, är det ju icke till någon nytta, att vi år efter år komma fram med denna framställning. I år är motionen underskriven av jämt mig nitton av kammarens ledamöter. I fiol var det lika många, men då kom den för sent och blev av rent formella skäl återförvisad. Vi skrevo då efteråt till Kungl. Maj:t, men fingo samma upplysning eller något i samma stil som i detta utskottsutlåtande, d. v. s. det byggdes på stuteriöverstyrelsens yttrande, men jag vill än en gång påstå, att vi icke skola lyssna allt för mycket til stuteriöverstyrelsen. Vi skola se, vad hästuppfödarna vilja hava i detta spörsmål, som nu kommer fram den ena gången efter den andra i detta syfte, vilket väl är sådant, att man i möjligaste mån skulle kunna villfara detta. Nu pekar stuteriöverstyrelsen på ett rent statsstuteri. Ja, à la bonheur, om man finge ett sådant, vore det ju en framkomlig väg, men vi veta icke, om vi våga oss på en sådan vidlyftig affär, utan vi tänka oss att detta skulle ske på någon slags mellanväg, och att det skulle gå att på ett mindre kostsamt sätt få fram detta. I alla fall måste vi i framtiden gå från det systemet att lita på import undan för undan, ty därmed få vi icke det bästa. Jag kan försäkra herrarna, att jag har så pass kännedom om förhållandena i England, att jag vet, att de aldrig släppte ut det förnämsta avelsmaterialet utan endast vad de kallade sekunda, och så skola ni ei heller tänka er, att vi få det bästa från Belgien. Det var blott i början, då fick man prima djur, som lämnade prima avkomma, men det har frångåtts nu. Nu är det fråga om en massimport, som blivit affär, och det är en affär, som icke länder jordbruket till godo.

Jag kan nära nog hava sagt tillräckligt i detta ärende och skall icke uppehålla kammaren längre, i all synnerhet som jag tänker begära votering. Jag skall emellertid tillåta mig, herr talman, att yrka bifall till vår motion.

I detta anförande instämde herrar *Olsson* i Berg, *Norman*, *Gustafson* i Kasenberg och *Carlström*.

Herr vice talmannen *Hamilton*: Herr talman, jag beklagar, att ingen av de ledamöter, som behandlade detta ärende på den avdelning, vilken närmast haft frågan om hand, är här närvarande. Jag nödgas därför ta till orda och yrka bifall till utskottets förslag. Jag tror icke, att det är så, som motionären här framhållit, att utskottet ansett det lämpligare att importera avelsdjur än att uppföda dem inom landet, och för min del instämmer jag med motionären däri, att jag anser den varmblodiga hästaveln icke vara av stor betydelse. Den var huvudsakligen avsedd för att tillgodose kavalleriet. Det har emellertid visat sig, att för försvarsändamål den kallblodiga hästen varit bättre än den varmblodiga, och för övrigt hoppas vi att snart kunna ställa kavalleriet på avskrivning. I likhet med motionären håller jag före, att det är av stor vikt, att den kallblodiga häststammen omhuldas och att vi försöka uppdriva såväl ardennerstammen som ock den norrländska häststammen. Anledningen varför jag biträtt utskottets

*Om utan-
ordnande av
viss del utav
de för Ottenby
statsstuteri
avsatta medel
m. m.
(Forts.)*

förslag är, att de sakkunniga, även de som vilja ha fram den kallblodiga stammen, anse Ottenby vara en olämplig plats för uppfödande av kallblodiga hästar. Motionären nämnde, att han icke kände till Ottenby, och jag känner icke heller till Ottenby, och därför rättar jag mig efter vad de sakkunniga därvid framhållit. Utskottets beslut innebär således icke någon avoghet mot den kallblodiga häststammen. För min del skall jag gärna rösta för förslag, som hava till ändamål att hjälpa fram den. Varför utskottet avstyrkt motionen, beror på, att de sakkunniga ansett, att Ottenby för detta ändamål, uppfödande av kallblodiga hästar, icke är lämpligt. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Carlström: Herr talman! Jag skall endast be att få säga, att det vore på tiden, att det från statsmakternas sida ägnades litet mera uppmärksamhet åt de kallblodiga hästraserna än hittills varit fallet. Det är, som här framhållits, så, att tiden är inne, då den engelska hästrasen kommer att mer och mer försvinna här i landet. Tänker man på, huru förhållandena varit med den varmblodiga rasen, hur det betalt sig att uppföda sådana djur, så är det helt enkelt ömkligt enligt min mening. Det har ju varit så, att genom statens försorg varmblodiga hingstar varit stationerade i bygderna litet här och var, och lantmännen hava lagt an på att uppföda hästar av denna ras för att sälja till staten som remonthästar. Jag vet, att under många år hava vid uppköp av remonthästar lantbrukarna i min hemort kommit till uppköpsplatsen med 40, 50 stycken varje år, och det har regelbundet kasserats största delen. Man har köpt 7, 8 eller 9 hästar, och så hava lantbrukarna fått taga hem de övriga och försöka använda dem i jordbruket, för vilket de icke varit lämpliga. Men det är märkvärdigt finna, att då det gäller att släppa greppet om de engelska hästarna och försöka understödja de kallblodiga raserna, detta från visst håll mötes av ganska stort motstånd. Man vill hålla kvar den varmblodiga rasen mot lantmännens önskan. Till den kraft och verkan det hava kan skulle jag därför be att få yrka bifall till motionärernas förslag, på det att man må få en ändring i detta förhållande till stånd.

Herr Osberg: Blott ett par ord, herr talman! Jag vill bara ha ytterligare betonat, att det icke var meningen, att man skulle ha ett statssstuteri i ordets egentliga mening på Ottenby. Jag tänkte, att man skulle förlägga de s. k. avelscentra någonstades i Västergötland eller Halland för ardenner och i Värmland t. ex. för den nordsvenska rasen. Där skulle det egentliga avelsarbetet pågå. Fölen skulle sedan varje år gallras ut och föras över till Öland och där uppfödas, såväl föl av nordsvensk som ardenneras, hingstföl som stoföl. Vi hade tänkt oss, att fölen skulle gallras ut på det sättet, att när de uppnått sex månaders ålder, de som hade god exteriör och vore kraftiga toges ut till uppfödning och de andra försåldes. Sedan man gallrat i tre år skulle de godkända hingstarna

å auktion försäljas till lantbrukare. Stora kunde ju staten få taga hand om och låta tjäna som moderston i föreslagna centra.

Vad sedan herr vice talmannen sade beträffande lämpligheten av uppfödning på Öland, kan jag icke inse har så stor betydelse. Nu har Ottenby i gamla tider fått ett märvärdigt rykte, därför att det där förekommit någon oegentlighet vid utfodringen av de varmblodiga hästarna. Det är väl icke svårare på Öland än på någon annan plats att, därest det blir ett torrt år, skaffa dit ersättningsfoder. Där finnas stora områden, på vilka unghästarna kunna löpa omkring och träna sig. Jag menar, att det icke torde vara av så stor betydelse, var dessa föl uppfödas, vare sig det är på fastlandet eller Öland. Jag anser det system, vi tänkt oss, icke alls vara oävet, alldenstund jag tror, att den varmblodiga aveln är på tillbakagående. Därför menar jag, att den här ifrågasatta hästaveln skulle få taga dennas plats, och jag tror att det hela skulle kunna reda ut sig alldeles utmärkt till sist.

Om utanordnande av viss del utav de för Ottenby statsstuteri avsatta medel m. m.

(Forts.)

Herr Forssell: Herr talman, mina herrar! Jag ber att för min del få ansluta mig till dem, som yrkat bifall till motionen. Jag ber också att få meddela, att jag kommer att begära votering i denna sak.

Jag kommer att begära votering, därför att jag vill till kamarens protokoll ännu en gång få antecknat, hur förskingrad kammaren för närvarande är. De siffror, som vi nu skola få se, skola ytterligare bestyrka, hur fullkomligt riktigt de hade, som för någon tid sedan påpekade, att landstingsmannavalens förläggande till slutet av mars skulle fullständigt förskingra kammaren. Med den motiveringen kommer jag att här begära votering.

Herr Persson i Björnsbyholm: Herr talman, mina herrar! Jag tror icke, att det skulle skada med ett uttalande av en annan åsikt från lantbrukare på annat håll i vårt land.

Jag för min del kan nog gå med på den del av motionärens förslag, där han begär 75,000 kronor för hästavelns befrämjande, men när han kommer till, att man skall förlägga anstalten för uppfödning av såväl den nordsvenska som ardennerhästen på Ottenby, förstår jag honom icke och kan för min del ej följa honom.

Jag har själv sedan 1900 sysslat med uppfödande av hästar av nordsvensk ras. Jag har därvid kommit så långt, att jag dragt upp avelshingstar, som för närvarande hava B-bokstav. Nu har detta kunnat ske i Värmland. Varför skall man då inte kunna få fortsätta därmed utan i stället förlägga denna verksamhet till Ottenby? När man får se en gammal kampkrake, så brukar man säga: det är en ottenbyare. Det är ett ordspråk, som blivit gängse i Värmland och som vi ofta begagna.

Jag tror därför, att utskottet har god grund att stå på, när det yrkat avslag, och även jag har, som sagt, velat yttra mig i denna fråga just med anledning av att herr Osberg fann Ottenby så lämp-

Om utan-
ordnande av
viss del utav
de för Ottenby
statsstuteri
avsatta medel
m. m.
(Forts.)

ligt för uppdragande av dessa nordsvenska och ardennerhästar. Han föreslar, att det skall importeras ston från Norge eller någon annan plats, sedan skola dessa ston betäckas och när de fått föl, skola dessa föl översändas till Ottenby, varest de skola uppdragas, till dess de bliva fullvuxna, då de åter skola placeras på ett eller annat ställe i Värmland eller annorstans i landet. Det är just detta motionärens förslag som jag är emot. Jag kan icke förstå, varför vi icke under denna tid skulle få ha våra hästar i Värmland och föda upp dem, till dess de bliva fullvuxna.

Jag vill därför endast vara med om att så till vida tillstyrka motionen, att vi få dessa 25,000 kronor för var och en av dessa hästraser men att dessa medel fördelas i premier eller dylikt bland de jordbrukare, som kunna ha det så ställt, att de kunna draga upp goda och ädla nordsvenska och ardennerhästar.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Osberg: Herr talman! Jag förstår så väl, att min gode vän herr Persson i Björnsbyholm är en stor läns patriot och att han säiter Värmland högt. Det gör jag också. Jag har redan sagt, att vi skola låta det väsentliga avelsarbetet försiggå i Värmland för den nordsvenska rasens vidkommande. Jag anser Värmland vara ett lämpligt landskap för detta ändamål. Men, herr Persson, det behöves system i detta, och systemet beror på — om det skall vara effektivt — att fölen födas upp på det sättet att de få gå på bete och skötas efter mera enhetliga principer än vad den enskilde kan åstadkomma. Varför jag vill ha detta sammanfört i början för att man på detta sätt skall kunna dirigera vår avel är just därför, att man skall få tillfälle att utnyttja hästmaterialet på bästa sätt. Nu kan det stå en beskällare i en bygd, han får två prima ston och kanske 100 sekunda. Då menar jag, att detta är ett slarv med detta material. Man bör i stället sammanföra det bästa, vi ha, och sedan låta detta bliva utgångspunkten. Detta är något, som herr Persson i Björnsbyholm icke satte sig emot, men han har fatt en sådan avsmak för Ottenby, som han anser bör hållas utanför i detta avseende. Vi ha pekat på Ottenby, därför att det befinner sig under statens vård och att man där beslutit att uppföra byggnader för den varmblodiga hästaveln. Och då, såsom förut påpekats, den varmblodiga rasen är på tillbakagång, så menar jag, att man bör utnyttja de möjligheter, som här finnas. Skulle det visa sig omöjligt att föda upp hästarna på Öland, så är det icke värre än att man kan taga dem därifrån och överföra dem till annan plats. Beslut är redan fattat om att bygga på Ottenby, och då menar jag, att man bör göra ett sådant försök. Jag tror, att man där kan taga hand om dessa utgallrade föl under många år framåt. Skulle det i framtiden visa sig, att detta icke vore lämpligt, så äro anordningarna för denna hästavel icke bortkastade, utan då får man skaffa plats för dem i Värmland eller på något annat lämpligt ställe.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Om utanordnande av viss del utav de för Ottenby statsstuteri avsatta medel m. m.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 54 ja mot 43 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 16.

Slutligen föredrogos vart för sig:

jordbruksutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 64 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställning om anslag till lindring av fraktkostnaderna för kalk ävensom en i ämnet väckt motion; och

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av skydd och hjälp åt utomäktenskapliga barnaföderskor och deras barn vid tiden för nedkomsten.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § och 18 § 11, 43, 55 och 56 punkterna i lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909;

nr 12, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om framläggande av förslag till ändrade bestämmelser i visst syfte i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd;

nr 13, i anledning av väckt motion om ändring i vissa hänseenden av gällande kommunallagar; och

nr 14, i anledning av väckt motion om införande av bestämmelser angående kvalificerad majoritet inom stadsfullmäktige, kommu-

nalfullmäktige eller kommunalstämma såsom villkor för meddelande av rätt till detaljhandel med rusdrycker;

statsutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:s under sjunde huvudtiteln av propositionen om tilläggsstat för år 1919 gjorda framställning om inköp av vissa fastigheter i kvarteret Mercurius samt fastigheten nr 6 i kvarteret Rosenbad i Stockholm;

bevillningsutskottets memorial:

nr 26, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion angående ändrad lydelse av 55 § 2 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker; och

nr 27, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckta motioner om ändring i vissa delar av förordningen angående försäljning av rusdrycker;

bankoutskottets utlåtande, nr 23, angående fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om tilläggsarvode för utarbetande av register över kyrkomötets protokoll 1868—1918;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undervisningens organiserande ur rättvisans synpunkt och för lösning av den sociala frågan; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om i huru stor utsträckning byggnader, som äro avsedda för kommunala ändamål och disponeras av kommunerna, ägas av enskilda eller bolag m. m.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Norman</i>	under	5 dagar fr. o. m. den 17 mars,
» <i>Svensson</i> i Kompersmåla	» 10 » » » 17 »	
» <i>Johanson</i> i Gäre	» 10 » » » 18 »	
» <i>Eriksson</i> i Grängesberg	» den 17 mars,	
» <i>Hederstierna</i>	» 5 dagar fr. o. m. den 17 mars,	
» <i>Olsson</i> i Golvvasta.	» 10 » » » 18 »	
» <i>Ryberg</i>	» 8 » » » 17 »	
» <i>Jönsson</i> i Fridhill	» 8 » » » 18 »	
» <i>Nilsson</i> i Kabbarp	» 10 » » » 17 »	
» <i>Persson</i> i Fritorp	» 10 » » » 18 »	
» <i>Nilsson</i> i Bonarp	» 14 » » » 17 »	
» <i>Strömberg</i>	» 5 » » » 17 »	

herr <i>Pehrsson</i> i Bramstorp	under	14 dagar fr. o. m.	den	17 mars,	
» <i>Brännström</i>	»	14	»	»	» 18 »
» <i>Johanson</i> i Hallagården	»	8	»	»	» 19 »
» <i>Hamrin</i>	»	5	»	»	» 17 »
» <i>Hedlund</i> i Sundsvall	»	8	»	»	» 17 »
» <i>Smedberg</i>	»	8	»	»	» 17 »
» <i>Ander</i>	»	14	»	»	» 17 »
» <i>Karlsson</i> i Surte	»	10	»	»	» 20 »
» <i>von Sneidern</i>	»	8	»	»	» 19 »
» <i>Runefors</i>	»	6	»	»	» 19 »

och

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1,56 e. m.

In fidem
Per Cronvall.